

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

725.94

Hely

Millevitumi emlékmű

Idő

"1929"

Személy

Szerző:

Zádor Tamás

Cím:

Az ezredéves emlékmű
és akik hiányoznak.

Forrás:

8 órai ujság

Bp.

(Hely)

1929. V. 19.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Különvélemény

írókról, darabokról, színészekről
és sok minden másról

Az ezredéves emlékmű — és akik hiányoznak

Három évtizedes művészi munka után pár nap múlva átadják a millenáris emlékművet. Ugyanakkor országos ünnep keretében a világ nemzeteit képviselő diplomaták részvételével felavatják a Névtelen katona sírját. A nagyjelentőségű kettős esemény előtérbe állítja a kérdést, hogy az ezredéves történelmünket és nemzeti fejlődésünket visszatükröző emlékmű művészi értékeitől eltekintve, mennyiben felel meg az igen súlyos követelményeknek, amelyek a magyarság jelen helyzetében sem megalkuvást, sem elnézést nem engednek. Az érdekeken és pártokon felülálló történelmi hűség az első szempont. Mennyiben és hogyan szolgálja az élő és eljövendő nemzedékek történelmi tisztánlátását? Ez a második követelmény, a harmadik pedig az, hogy a világ nemzeteinek a magyarság történelmi multjának és jelenének felvilágosító munkájában milyen szerepet fog betölteni, megfelelő hatást és eredményt várhatunk-e az emlékműtől?

Érthető, hogy a természetes érdeklődésnél jóval erősebben fogott meg az első híradás, amely a készülő ünnepegről szólt. Már az első kínálkozó alkalommal kisiettem a Városligetbe, hogy a nagykoncepciójú emlékművet megnézzem. Éreztem, hogy a mi ezredéves emlékműnk a világtörténelem óriási körének egy eléggé jelentős és igen

érdekes cikkelye, mert nemzeti történelmünk és nemzeti fejlődésünk íve ennek a körnek tökéletes geometriai vonala. De tisztában voltam az alkotó művész elé adott helyzet nehézségeivel is. A Városliget kapuját képező arkádok tizennégy, püdesztálnak is mondható talapatára kellett elhelyeznie történelmünk ugyanannyi nagy és jelentős alakját. Ugyancsak tizennégy reliefben kellett a legnagyobb történelmi mozzanatokat megörökítenie. Ez a körülmény tehát ezeréves multunk legmerészebb visszateremtésének valósággal titáni munkáját kívánta meg. A történelem nagyvonalú áttekintése mindenkor a legnehezebb feladat és különösen nehéz a mi történetünkben, mert nemzeti fejlődésünk ívében a szobrokkal és a reliefekkel hármast hivatásunkat kellett egyvonalba hozni.

Nemzeti fejlődésünk történelmi íve ebben a tizennégy szoborban és ugyanannyi reliefben nem az a tökéletes geometriai vonal, aminek ismerjük, hanem a messi mult történelmében hézagokat mutat, tetőpontján teljesen elmosódott és ahogy egyre jobban közeledik a jelenhez, töredezett és így kifejezéstelen. Az első hézag Szent István és Szent László királyok szobrai között mutatkozik. Csak a kereszténységet védő hivatásunk jelentkezik az első lépéseknél. Az említett két szobor között hiányzik I. Endre királyunk és vele együtt második hivatásunk, a nagy fajok közé ékelt magyarság hivatása, a védekezés, a német és szláv hegemonikus törekvések ellen és ugyanez a legteljesebb önvédelmi felkészültség a nemzeti függetlenség megtartásáért. Szent László király reliefje nem felel meg a nagy követelményeknek. A szent király történetéből nem a legendát kellett volna megörökíteni, hanem azt a valóságos ténytet, hogy korának legnagyobb európai értéke volt és az első kereszties hadjárat fővezéri kard-

ját Európa összes nemzetei egyértelműleg neki ajánlották fel. A tatárjárás emléken túl jelentkezik az első szobor, mely a történelem nagyvonalú áttekintésének mértékében felesleges, mert a kor eseményeivel együtt csak részletkérdés. A trónfoglaló Anjou, Károly Róbert a felesleges szobor. És ha nem volna, akkor közvetlenül IV. Béla szomorú reliefje után Nagy Lajos a föl-emelkedés, a nagyság emlékével és a nemzet életerejének bizonyítékaival sokkal monumentálisabban hatna.

Hol van?! — kérdezzük most mi, mikor látjuk, hogy az emlékműn Mátyás királyt nyomban I. Ferdinánd követi. Hol van a hősi halott királyunk, II. Lajos szobra?! És hol van a relief, ami félremagyarázhatatlanul dokumentálja, hogy a kereszténység védelmében a nyugati kultúra zavartalan fejlődésének biztosítására hivatásunkat olyan tökéletesen teljesítettük, hogy a török hódítás árnyékában, a német hegemonikus törekvés lábát megvetette és ezzel örökös harcaink közé az önvédelmi, a függetlenségi harcot is besorozta?!

Az emlékmű ezen a pontján a legelhibázottabb. Tudjuk, hogy egy emberélet művészi munkája az alkotás, de ezzel szemben is fel kell sorakoztatnunk a nagy szempontokból emelhető kifogásainkat. Ezek a hibák még az emlékmű átadása után is korrigálhatók és az elkészült szobrok, a reliefek akkor sem vesznek kárba, ha a város más pontjain nyernek elhelyezést.

III. Károly, Mária Terézia és II. Lipót történelmi korszakai ebben a nagyvonalú áttekintésben szintén csak részletkérdések. Az ezer év tökéletes történelmi képének megteremtéséért az említett három püdesztált II. Rákóczi Ferenc, II. József s Kossuth Lajos szobrainak kellene

elfoglalniok. A felcserélt reliefekben akkor a házáért és szabadságért vívott harcunk emléke, a kalapos királynak az állam nyelvét megváltoztató, tehát a német hegemoniát beteljesítő ren-

delete és a nemzeti visszautasítás dokumentáltnak. Viszont a harmadik, új reliefben a nagy függetlenségi harcunk örökítenék meg Budavár bevételének mozzanatával. És ha ez így volna, tökéletes lenne a történelmi ív, feltétlenül szolgálna az eljövendő nemzedékek történelmi tisztánlátását, mindenkor helyesen világosítaná fel az érdeklődő idegen nemzeteket. Akkor I. Ferenc József szobra és reliefje is elnyerné a kiegyezést feltétlenül megérdemlő nagyjelentőséget. És akkor a Névtelen Katona sírja ott a Városliget kapujában valóban a minden hivatását tökéletesen teljesítő nemzet ezeréves multjának tragikus pontja lenne, szimbolizálna a német hegemonia bukásának befejezett tényét, az összeomlást és az igazságtalanságot, amit a hálátlan nyugat éppen a kulturáját védelmező nemzet ellen elkövetett.

Zádor Tamás